

Разбор палётай

НА ТЭСЦІРАВАННІ «ГУЛЬНЯ ў КРЫЖЫКІ» НЕ СПРАЦУЕ

Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.

Ад заданняў з варыянтамі адказаў на цэнтралізаваным тэсціраванні трэба адмаўляцца, а змест тэстаў — пераглядаць. Такія прапановы гучаць апошнім часам даволі часта. Апаненты ківаюць на Расію, дзе ў тэстах на Адзіным дзяржаўным экзамене прадугледжана частка С — з заданнямі, пры рашэнні якіх ад абітурьента патрабуецца даць разгорнуты адказ. А яшчэ ў Расіі заявілі, што плануюць уводзіць вусную частку на экзамене па замежных мовах. Ці насамрэч праблема ўгадвання правільных адказаў стаіць настолькі востра? І ці можа абітурьент, расставіўшы крыжыкі наўздагад, атрымаць на тэсціраванні бал, які дазволіць яму прэтэндаваць на студэнцкі білет? Пра гэта мы вырашылі пацікавіцца ў дырэктара Рэспубліканскага інстытута кантролю ведаў Мікалая ФЯСЬКОВА:

— Перш за ўсё адзначу, што слова «ўгадаць» не зусім да месца, калі мы маем на ўвазе адказы абітурьента на пытанні тэставых заданняў падчас запаўнення бланкаў. Угадаць можна, напрыклад, аўтобус з якім нумарам першы пад'едзе да прыпынку ці колькі пешаходаў паспее перайсці вуліцу на зялёнае святло святлафора...

Існуюць пэўныя законы пабудовы тэста, згодна з якімі ўзровень заданняў павінен узрастаць:

Зразумела, мы ведаем і пра «гарызантальны», і пра «дыяганальны» метады запаўнення бланкаў адказаў, якімі абітурьенты дзеляцца паміж сабой. Але не раім імі карыстацца. Пры хаатычным запаўненні бланка адказаў магчымасць атрымаць тэставы бал, які б гарантаваў абітурьенту залічэнне ва ўніверсітэт, вельмі мізэрная. Асабліва з улікам павышэння мінімальнага бала на ЦТ. Адпаведныя разлікі і штогадовы аналіз вынікаў цэнтралізаванага тэсціравання сведчаць, што нават слаба падрыхтаваныя абітурьенты спрабуюць выконваць заданні, а не выбіраюць мудрагелістыя схемы запаўнення бланкаў. Да таго ж падчас работы над тэстам у абітурьента аўтаматычна ўключаюцца сфарміраваныя ў працэсе навучання навыкі і інтуіцыя.

Існуюць пэўныя законы пабудовы тэста, згодна з якімі ўзровень заданняў павінен узрастаць: абітурьент пры выкананні тэста рухаецца ад простых да больш складаных заданняў. Заданні часткі А, дзе прапануюцца варыянты адказаў, правяраюць або ўменне лагічна разважаць, або ўменне аналізаваць і хутка рабіць выснову, або выбіраць правільны адказ з падобных. Правільна сфармуляванае заданне патрабуе ўдумлівага аналізу і супастаўлення магчымых варыянтаў рашэння. Праўда, ёсць пытанне: а колькі ж павінна быць дыстрактараў (праўдападобных варыянтаў адказаў) у адным заданні? Закрытыя заданні часткі А могуць мець 4-5 варыянтаў адказаў: прапаноўваць большую колькасць варыянтаў немэтазгодна, паколькі гэта вымагае больш часу і ўскладняе выкананне тэста. Нашы замежныя калегі прытрымліваюцца меркавання, што сярэд прасланаваных варыянтаў павінен прысутнічаць толькі адзін правільны адказ, але мы выкарыстоўваем на ЦТ па беларускай і рускай мове і два, і больш правільных адказаў. Гэта павялічвае іх дэферэнцыруючую здольнасць і змяняе верагоднасць угадвання.

— **А не маглі б вы патлумачыць на канкрэтным прыкладзе, які інтуіцыя або логіка могуць выратаваць абітурьента, які не ўпэўнены ў сваіх ведах...**

— Для прыкладу, удзельнікам тэсціравання па матэматыцы была прапанавана наступная задача. «Адносіна даўжыні акружнасці да даўжыні яе дыяметра роўная прыблізна... І варыянты адказаў: 1) 2,72; 2) 4,12 3) 3,14; 4) 3,68 5) 2,14.

Аналізуючы варыянты адказаў, абітурьент звяртае ўвагу на лік 3,14. Не выконваючы вылічэнні, выбірае дыстрактар пад нумарам 3, бо, як вядома з курса матэматыкі 6-га класа, адносіна даўжыні акружнасці да яе дыяметра ёсць пастаянная велічыня π (яна прыблізна роўная 3,14). Ці можна сцвярджаць, што абітурьент «ўгадаў» адказ? Безумоўна, не. З гэтай велічыняй знаёмы кожны школьнік.

Пры вызначэнні правапісу слова «невтэрпёж» абітурьент выконвае заданне правільна таксама на падсвядомым узроўні, бо неаднойчы ў час навучання сустракаўся з выразам «уж замуж невтэрпёж» — гэта выключэнні, дзе мяккі знак не пішацца. Ці ў выпадку з правапісам часціцы «не» з дзеясловам. Нават вучань з пасрэднымі ведамі памятае, што выраз «не» з дзеясловам пішацца асобна». Таму абітурьент падсвядома выбірае адпаведны адказ — з асобным напісаннем часціцы і дзеяслова.

Але для таго, каб тэст мог больш дакладна пабудоваць рэйтынг удзельнікаў тэсціравання, існуе частка В, дзе няма адказаў на прапанаваныя пытанні і задачы. Па ўсіх прадметах, за выключэннем матэматыкі і фізікі, нашы тэсты змяшчаюць 80 працэнтаў заданняў з варыянтамі адказаў (частка А) і 20 працэнтаў заданняў без выбару адказаў (частка В).

На ЦТ па матэматыцы і фізіцы суадносіны заданняў частак А і В складаюць, адпаведна, 60 і 40 працэнтаў. Заданні часткі В у большай ступені дазваляюць дыферэнцыраваць абітурьентаў з больш глыбокай падрыхтоўкай. Хоць, як паказвае практыка, нярэдка менавіта моцныя абітурьенты спатыкаюцца на простых заданнях. Тэсты, якія прапануюцца на цэнтралізаваным тэсціраванні, даюць комплексную ацэнку ведаў, таму з імі лепш спраўляюцца тыя абітурьенты, якія могуць пахваліцца сістэмнымі ведамі.

— **Мікалай Сцяпанавіч, а ці выкарыстоўваюцца заданні з варыянтамі адказаў у экзаменацыйных тэстах у іншых краінах?**

— Такія заданні выкарыстоўваюцца ва ўсіх краінах, дзе экзамены праводзяцца ў тэставай форме. Многія краіны, у тым ліку і Казахстан, каб максімальна аўтаматызаваць працэс апрацоўкі тэставых матэрыялаў, прапаноўваюць на экзаменах заданні толькі з выбарам варыянтаў адказаў.

Так, Лонданская школа эканомікі і палітычных навук на ўступных экзаменах па матэматыцы прапаноўвае на працягу адной гадзіны выканаць 30 заданняў з некалькімі варыянтамі адказаў. Ва ўніверсітэтах Германіі TestAS вызначае здольнасці замежных абітурьентаў да навучання і ўключае 150 заданняў з выбарам адказу з чатырох прапанаваных варыянтаў. Гэтыя прыклады заданняў аналагічныя фармату часткі А тэстаў, якія мы прапаноўваем на цэнтралізаваным тэсціраванні. Пры гэтым у нямецкіх тэстах, у адрозненне ад беларускіх, адсутнічаюць заданні адкрыта-

га тыпу, дзе абітурьенту патрэбна самастойна сфармуляваць адказ і занесці яго ў бланк (аналаг часткі В у заданнях РІКВ).

У нашых калег ва Украіне пры знешнім незалежным ацэнванні (аналаг нашага ЦТ) усе тэсты камбінаваны: па большасці прадметаў 90% заданняў на выбар варыянтаў адказаў (частка А) і толькі 10% — адкрытага тыпу (частка В).

Па рускай жа мове нашы ўкраінскія калегі зусім адказаліся ад часткі В пры 50 заданнях часткі А. Між іншым, ні арганізатары тэсціравання ва Украіне, ні педагогічная грамадскасць не лічаць, што пры такой структуры тэста павялічваецца магчымасць выпадковых адказаў. Якасня ж характарыстыкі нашых тэстаў больш відавочныя. Так, каэфіцыент сярэдняй дыферэнцыруючай здольнасці заданняў тэста па рускай мове ў нас — 51,16, а ва Украіне — толькі 30,15. Каэфіцыент надзейнасці таксама ў нас вышэйшы — 0,93 і 0,88 адпаведна.

Навуковы даследаванні замежных калег і ўласная практыка прымянення гэтай формы экзаменаў сведчаць аб іх высокай дакладнасці і аб'ектыўнасці. Дарэчы, многія міжнародныя эксперты лічаць немагчымым абсалютнае супадзенне ўзроўняў складанасці тэстаў пры наяўнасці больш чым аднаго варыянта тэставых заданняў. Мы ж, як вядома, прапануем на цэнтралізаваным тэсціраванні 10 раўназначных варыянтаў. Іншаземцы здзіўляюцца. Зразумела, што адзін варыянт тэста — проста ідэальнае выйсце.

— **Але не з нашым менталітэтам, калі суседз суседу па парце абавязкова дапаможа і даць спісаць. Нават у школе на кантрольнай рабоце ніколі не выкарыстоўваецца адзін варыянт...**

Многія краіны, каб максімальна аўтаматызаваць працэс апрацоўкі тэставых матэрыялаў, прапануюць на экзаменах заданні толькі з выбарам варыянтаў адказаў.

— Менавіта так, таму нам пры стварэнні тэста для ЦТ трэба памножыць нашы намаганні на дзесяць, і мы проста абавязаны забяспечыць высокую ступень карэляцыі ўсіх дзесяці варыянтаў тэста, каб усе ўдзельнікі абітурьенцкага тэсціравання знаходзіліся ў роўных умовах.

— **Сёння ў інтэрнэт-прасторы многія гатовы раздаваць парадзі, што і як трэба змяніць у сістэме цэнтралізаванага тэсціравання...**

— У нас і сапраўды вельмі многія лічаць, што яны ведаюць, як можна зрабіць працэдуру тэсціравання больш дасканалай. Некаторыя патрабуюць унясення кардынальных змяненняў або ў тэхналогію, або ў арганізацыю цэнтралізаванага тэсціравання, або ў змест тэстаў. І часцей за ўсё іх прапановы вельмі далёкія ад разумення гэтага пытання, бо тэсталогія — сур'ёзная навука. **Надзея НІКАЛАЕВА.**

ЗДАЁМ ЦТ НА КАМП'ЮТАРЫ...

НЕ СПЯШАЙСЯ РАССЛАБЛЯЦА...

...Прайшоўшы этап рэгістрацыі, націскаю на кнопку і пачынаю тэст. У левым куце манітора — поле з нумарамі заданняў. Усё, як на цэнтралізаваным тэсціраванні: паказана, якія заданні адносяцца да часткі А, якія — да часткі В. Выконваць іх можна ў любым парадку. На экране высвечваюцца пытанні і варыянты адказаў, якіх можа быць некалькі. Бяжыць лічальнік часу — на ўвесь тэст у мяне 120 хвілін. Спачатку хвалюся: ці паспею?.. Пачынаю паспешліва, ледзь не аўтаматычна «шчоўкаць» заданні, якія, на першы погляд, здаюцца вельмі простымі. Неўзабаве пераконваюся, што часу ў мяне яшчэ дастаткова, таму пераходжу да больш ўдумлівага выканання заданняў, і тут... упэўненасць у правільнасці выбраных адказаў нечакана знікае, з'яўляюцца сумненні.

Разумею, што шмат момантаў, «зазубраных» у школе, цяпер чамусьці зніклі з памяці, таму памылкі, вядома, непазбежныя. Але што іх будзе столькі, я не чакала...

Цяпер складанасці выклікае нават напісанне слоў разам, асобна і праз злучок, з якім у мяне ніколі не было праблем. Вось як правільна напісаць: **давыд-гарадоцкі** ці **давыдгарадоцкі**?.. «Давыд-Гарадок пішацца праз злучок, адпаведна, і прыметнік павінен пісацца гэтак жа», — разважаю, кіруючыся хутчэй пры-

цыпам аналогіі, чым арфаграфія. Лаўлю сябе на думцы, што некаторыя правілы ўсё ж усплываюць у маёй сям'ядасці, хоць пісьменнасць у мяне заўжды была пераважна на падсвядомым узроўні. Пра ступень складанасці заданняў магу сказаць, што яна ўзрастае па меры іх выканання. Задумваюся: ці правільна гэта? Бо абітурьенту, які паспявае стаціцца напачатку, будзе цяжка сканцэнтравана ў канцы. Так было і са мной: першыя пытанні быццам крыху расслабілі, але разам з тым і рассялі маю ўвагу. Праўда, выконваць тэставыя заданні па парадку зусім неабавязкова...

Нарэшце, апошняе пытанне — і тэст выкананы. Адзначаю, што нічога надзвычайна складанага ці незнаёмага мне не трапілася. Разам з тым разумею, што шмат момантаў, «зазубраных» у школе, цяпер чамусьці зніклі з памяці, таму памылкі, вядома, непазбежныя. Але што іх будзе столькі, я не чакала... Вынік тэсту паказаў, што я справілася з заданнямі за 56 хвілін (асабліва не спяшаючыся) і набрала... 64 балы. Чамусьці я лічыла, што праца ў беларускамоўнай газеце і штодзённае ўжыванне роднай мовы павінны толькі паляпшаць мой узровень. Але, як высветлілася, граматыку перыядычна таксама трэба паўтараць. Зрэшты, калі б не дзве вышэйзгаданыя акалічнасці, я, напэўна, магла б ганарыцца сабой, тым больш што, у адрозненне ад абітурьентаў, спецыяльна да здачы тэсту не рыхтавалася. Калі верыць статыстыцы, такую ж колькасць балаў, што ў мяне, і большую набіраюць на тэсціраванні па беларускай мове толькі 9 працэнтаў яго ўдзельнікаў.

У будныя дні камп'ютарнае тэсціраванне праводзіцца ў Рэспубліканскім інстытуце кантролю ведаў з 8.30 да 16 гадзін, а ў суботу і нядзелю ў інстытуце гатовы тэсціраваць ахвотных тройчы на дзень — у 9.00, 12.00 і 15.00.

ПАСПЕХ — ЛЮДЗЯМ НА СМЕХ

Пераходжу да работы над памылкамі і вельмі здзіўляюся, калі бачу, што «напартачыла» ў такіх элементарных першых заданнях... Ды і ў апошніх, шыра кажучы, таксама. Разбіраю правілы, якія прапаноўвае камп'ютар, і выпраўляю свае адказы. Прыметнік «давыд-гарадоцкі», як аказалася, напісала правільна. А вось ў напісанні назойніка з прыназоўнікам «на памяць» памылілася, напісаўшы разам. Значыць, прыцып аналогіі не заўжды спрацоўвае (у маім выпадку я супаставіла беларускае «на памяць» з рускім «наизусть»...). Што да астатніх маіх памылак, то сапраўды некаторыя з іх былі зробленыя па прычыне няведання (а дакладней, забыцця) правілаў. Але ж шмат было і такіх, якія ўзніклі па банальнай няўважлівасці. Таму тым, хто збіраецца здаваць тэсты, важна не толькі ўчытвацца ў заданні, але і спакойна іх асэнсоўваць.

А ўвогуле я пераканалася, што праходзіць рэпетыцыйнае тэсціраванне трэба, і пажадана не адзін раз. Хаця б для таго, каб навучыцца запаўняць бланкі, бо, па словах Паліны Міхалевіч, шмат праблем на ЦТ узнікае менавіта з-за няправільнага іх запаўнення. Ну а камп'ютарная «рэпетыцыя» дае магчымасць не толькі ўбачыць свае памылкі і правільныя адказы, але і ўказавае, на якія моманты і прабелы ў ведах абітурьенту трэба звярнуць асаблівую ўвагу пры падрыхтоўцы. Як правіла, вынікі тэстаў высокія ў тых, хто патрэніраваўся некалькі разоў. Таму, калі сумленна падысці да падрыхтоўкі, атрымаць высокі бал нескладана. Але разам з тым варта памятаць, што тэст — гэта не сродак навучання, а толькі спосаб дыягностыкі ведаў. Проста «зазубрыць» правільныя адказы не атрымаецца: варыянтаў заданняў шмат, і верагоднасць таго, што на ЦТ трапіцца той, які вы ўжо выконвалі, нулявая.

Дзіяна СЕРАДЗЮК.

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар. «ЧЗ».)